

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:
 Egész évre 6 ft.
 Fél évre 3 ft.
 Negyed évre . . . 1 ft 50 kr
 Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Kincst. bélyegdij minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

ÓRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
 Sárospatak, Gortvay-fele ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
 Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentetlen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csengey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felélős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén“ nyomdája.

Orthodox és neológ kálvinisták.

(A debreceni ev. ref. lelkészválasztáshoz.)

Néhány hónap előtt örök álomra hunyta szemét Debrecen hazafias érdekekben gazdag, nagynevű lelképásztora, Könyves Tóth Mihály.

Az egyház prezbiteriuma, nem tudván először egy jelöltben megállapodni, pályázat útján akarta az így megüresedett lelkészi állást betölteni; majd pedig, midőn a prezbiterium s nézete szerint az egyházi választók többsége is méltóbbnak találta a nagynevű debreceni eklézsiához azt, hogy élve az új zsinati törvények által adott jogával, az ország kitűnőségei közül hívjon magának papot: egyházi hatósága előzetes engedélyével s beleegyezésével előbbi határozatát megváltoztatva, kimondotta, hogy meghívás útján akar K. Tóth Mihály helyére utódot választani s később a prezbiteriumi szavazatok messze túlnyomó (2/3) többsége alapján meg is hívta *Mitrovics Gyula* sárospataki ev. ref. theol. akad. tanárt, ki ez akadémián több, mint negyedszázad óta a gyakorlati theológia és erkölestan tanára, s a főiskola lelkésze; hosszú idő óta a tiszánimeni ref. egyházkerület aranytollu főjegyzője, konventi és zsinati jegyző, ékesszóló predikátor, kiváló egyházi író, tudományban s jellemében egyaránt kitűnő férfiú, ki előtt még ellenfelei is tisztelettel hajolnak meg.

Mitrovics, mint debreceni pap, csak diszére vált volna annak a fényes gyülekezetnek.

És meghívása mégis a legszomorubb visszavonás, a legáldatlanabb torzalkodás kiinduláspontja lett.

Dogmatikai és politikai ellentétek kerültek egymással szembe.

A Mitrovics meghívói s párthivei tényleg tulnyomó részben a függetlenségi párthoz tartoznak, aminthogy polit. érzelmeire nézve ő is e párt hive, noha mindig tanár és lelkész volt, soha aktív politikus, polit. ténykedése tudtommal a szavazásra korlátozódott. Az ellene alakult párt ismét tulnyomó többségében szabadelvű kormánypárti.

Ehez járul, hogy Debrecen theol. tekintetben eddig az intakt orthodox kálvinizmus hive volt, szemben a kritikai, szabadabb szellemet képviselő Sárospatakkal; amely ellentét volt hajdan Révész Imre és Ballagi Mór idejében Debrecen és Budapest theol. iránya között, éppoly ellentét van ma, bár külsőleg szelidült alakban Debrecen és Patak között. A debreceni orthodox irány

hívei tehát elvi szempontból tartanak attól, hogy a modern theológiai iskola egyik magyar vezéralakja debreceni pappá legyen s az eddig oly féltékenyen őrzött határok áttöressenek.

Ezzel szemben az egyéni kitűnőség, tudomány, jellem, szónoki talentum, számba nem jön. Megbecsülnék őket az Mitrovicsban — Patakon, de nem kérnek belőle Debrecenben. Kisebberű emberrel is megelégednének, csak az ne legyen szabadelvű theológus.

Mindehez hozzájárul, the last, but not the least, a lokalpatriotizmus szempontja, mely a debreceni főiskolára s a tiszántuli egyházkerületre nézve kisebbitésnek tartja, ha legelőkelőbb egyházába nem ez iskola s ez egyházkerület növendékét hozzák, holott ez elv a magyar ref. egyház egységével ellentétben áll s Debrecen tényleg az egész magyar reformátusság metropolisza.

Ezen itt a lehető legtárgyilagosabban előadott körülmények szülték azt az elkeseredett harcot, mely egyrészt a debreceni egyház két táborra oszlott hívei közt, másrészt a prezbiterium Mitrovicspárti többsége s Dávidházy János kabai lelkész, esperes közt kitört, mely a zsinati törvény egymástól merőben eltérő magyarázatán kezdődve, a prezbiterium meghívási határozatának megsemmisítéséig ment, melylyel szemben ismét a prezbiterium vitatja, hogy ő mindenben a törvénynek egyedül a zsinati Naplóból kitetsző szellemében járt el, a mivel szembe csak a kiszakított betűmagyarázat állitható.

A dolog ma már odáig ment, hogy a „Debreceni Ellenőr“-ben, a debreceni s vidéki szabadelvű párt lapjában s a „Pesti Hirlap“-ban nyíltan hirdetik némelyek, hogy „az unitárius, Krisztustagadó“ Mitrovics megválasztása esetére külön orthodox ref. egyházközséget kell alapítani Debrecenben s külön orthodox ref. egyházkerületet szakítani ki a tiszántuli kerületből.

Lapunk tartózkodot attól, hogy beleavatkozzék e választási küzdelembe mindaddig, míg az éppen egyszerű, bár a helynél s a személynél fogva így is nagyjelentőségű harc volt személyért s személy ellen.

De most, midőn odáig megy a dolog, hogy vannak, kik az egyetemes magyar ref. egyház kettéosztását nyíltan proklamálják föl kell emelnünk tiltakozó szavunkat.

Nem azt akarjuk itt kiemelni, hogy éppen a liberális politikai párt lapjai

támadják a liberális theol. irány képviselőjét, ami világos ellenmondás; végre is, mint említettük, a dolognak polit. háttere is van.

Hanem arra az iszonyatos veszedelemre akarjuk felhívni az illető indítványozó figyelmét, mely eszméi megvalósítása nyomában járna.

Az ev. ref. egyház kebelében épp úgy, mint az ág. ev. kebelében is mindenha volt dogmatikai ellentét; mindenkor megvolt a szigorubb, konzervatívebb s a szabadelvűbb felfogás közti különbség már a reformátorok korától kezdve.

Luther és Melancton, Kálvin, Zwingli és Ökolampadius nagy mértékben eltértek egymástól lelkületre s felfogásra nézve, azért mégis együtt csinálták meg Európa reformációját.

Most is megvan a magyar ref. egyházban, az egész magyar prot. egyházban is az a belső ellentét, ami a protestantizmus elvi követelménye. De jaj lesz nekünk, ha e nehéz időben nem a külső ellenségek ellen fordulunk, hanem magunk között keresünk nem létező ellenségeket.

Ha ketté osztjuk önmagunkat s az orthodox és liberális fanatizmus dühével esünk egymásnak s megemésztyük legjobbainkat, sárba tiporjuk kiváló férfainkat, paralizáljuk erőnket, — megessztyük egymást, — egyik oldalon Róma és a vakhit, másik oldalán a hitetlenség nagy öröme.

Ezer a magyar ref. egyház és a magyar protestantizmus baja így is. Támadnak mindenfelől, szorongat Róma, szorongat a hitetlenség, szorongat olykor az állam, szorongat a szegénység. *Egyesült erőre van szükségünk*, nemesak a reformáltak, de az az összes magyar protestánsok közt.

S most, egy papválasztás elkeseredett küzdelmeiből kifolyólag előáll egy szerencsétlen eszme, amely azt hirdeti: szakadjunk ketté, mert gyűlöljük egymást! Ha ellenségeink tartanak azt ró-lunk: „divide et impera“, azt érteném. De így, hogy magunk üssünk magunkon s épp ez időkbén halálos sebet — ez már igazán öngyilkosság volna. A magyar orthodox és neológ ref. egyházak alakulása a magyar protestantizmus sirja volna.*)

Dr. Bartha Béla.

*) Épp most olvassuk, hogy Debrecenben „Oculus“ álnév alatt Mitrovics ellen egy röpirat jelent meg, mely cikkeiből s munkáiból vett kiszakított idézetek alapján akarja kimutatni, hogy Mitrovics nem is református!!

EGYHÁZI ÉLET.

Egyházkerületi közgyűlés. A hegyaljai ág. ev. főesperességhez tartozó egyházak, augusztus elsején Diósgyőrött tartják évi közgyűlésüket Farbak József főesperes és Radvány István esperességi felügyelő elnöke alatt. A gyűlésen jelen lesz Zelenka Pál tiszakerületi püspök is. A napirendre sok fontos tárgyat tűztek ki, amelyek valószínűleg csak két nap alatt lesznek elintézhetőek.

Megerősített lelkészválasztás. Simon János hevesi ev. ref. lelkész, Bornemisza József volt esperes elhalálása után a mező-keresztesi ev. ref. egyház lelkészévé megválasztott. A választásnál kisebbségben maradt párt azonban a választás ellen peticionált, de az alsó-borsodi egyházmegye bírósága a választást megerősítette. Ezt a határozatot a kisebbség ismét megfellebbezte az egyházkerülethez, melynek bírósága Kun Bertalan püspök elnöke alatt július 17-én ült össze ez ügyben Miskolcon s hosszas és beható tanácskozás után az alsó-borsodi egyházm. határozatát helybenhagyta. Simon János mező-keresztesi lelkészválasztása tehát most már véglegesen elintézett dolog.

A horvát-szlavon-dalmát országban létező evang. egyházak belviszonyaira s hazai ev. egyházunkkal való kapcsolatára nézve fordulópontot jelez a Belohorszky Gábor bácszerémi főesperes és Rohonyi Gyula egyházm. felügyelő urak által a hármaskiráltságban működő lelkészekhez intézett körirat, melyben — miután a horvát kir. kormány vallás- és közoktatási osztálya az ág. hitv. ev. községnek azon határozatát, mely szerint horvát szlavon királtsági autonóm ev. országos egyház alakítatik, tudomásul nem vette, hanem elrendelte, hogy a szlavon ev. egyházak tekintetében az az eddigi állapot mindaddig fentartandó, míg törvényes uton más rendeletet hoznak — az esperességi elnökség felhívja az illető egyházakat s elöljáróikat, hogy czentul egyházi ügyekben a bácsszerémi esperességhez, illetőleg annak hatóságához forduljanak, kijelentve, hogy engedelmesség esetén a hatóság a zsinati törvények szigorának alkalmazására is el van határozva. Ámbar talán jobb lett volna a közirat helyett a személyes látogatás, a törvény annak helyén kétségtelenül alkalmazandó szigor helyett a személyes látogatás alkalmából tanúsított atyafiságos szeretet.

TUDOMÁNY.

A protestáns egyházak Magyarországon az 1848. évi szabadságharcig.

(Folytatás.)

A kormány ingtag, halogató politikája béke helyett zavarok forrása lett. Ugyanis a Róma sugalmazására váró főpapság egy rendeletben meghagyta az alsó papságnak, hogy a vegyes házaselektől, ha vonakodnak reversalist adni, tagadják meg az egyház áldását és csak passiva assistentiára szorítkozzanak, hogy így a törvény betűjének be nem tartásával ne vádolhassák¹⁷⁾. E rendelet végszetszerűen legelőbb Kossuth Lajost sújtotta, ki kath. nőt (Mészényi Teréz) vezetett oltárhoz, de a pesti plébános házasságukat nem áldotta meg, hanem csak tudomásul vette. A pesti plébános szelet vetett és a vihar a pestmegyei közgyűlésen csakugyan kitört. A gyűlés a sérelmes ügy zajos tárgyalása után végzésül kimondta, hogy az 1647. évi XIV. t. c. értelmében, a vallástörvényeket megsértő plébános ellen (600 ft büntetés) tiszti keresetet indít. A pestmegyei végzést a legtöbb (1841.) megye magáévá tette. Ujból felirtak a királyhoz, hogy a főpapság törvénytelen rendeletét semmisítse meg (így tett a többek közt Zalamegye is Deák Ferenc indítványára). A kormány a feliratokra nem válaszolt, hanem az elmérgesedett bajon általt akart segíteni, hogy a papok ellen indított kereseteket az udvari cancelláriához utasította és elintézetlenül ott tartotta.

Ha a clerus rideg magatartása eddig is sok keserűséget okozott, még nagyobb lett az

¹⁷⁾ Az 1791. XXVI. t. c. szerint a vegyes házaseleket csak kath. pap kötheti össze. Passiva assistentia, midőn a pap nem az oltár előtt, nem is papi díszben, áldás adás nélkül, egyszerűen tudomást vesz arról, hogy az illető felek hárrasságra lépnek.

elkeseredés. midőn a csanádi püspök Rómából meghozta a brevet, mely a papságnak eddigi eljárását helyeselte, továbbra is kitartásra intette és így a magyar kath. papságnak törvényszerűsét szentesítette. Az ország primása (Kopács József) pedig a brevet a kormány tudtával (1841. végén) egy körlevélben közzé tette és arra intette a papságot, hogy szigorúan ahhoz ragaszkodjék; más szóval a polgárok nyugalma továbbra is zavarja, mert ezt követeli a hierarchia érdeke. Ha azt hitték, hogy a római beavatkozás lecsillapítja a vihart, nagyon csalódtak; több megye (1842. elején) kimondta, hogy Rómától törvényt el nem fogad, a brevet érvénytelennek tekinti és az annak engedelmeskedő papok ellen keresetet fog indítani; Beregmegye egyenesen azt indítványozta, hogy a magyar kath. egyház szakítson meg Rómával minden összeköttetést; Borsodmegye a papi jóságok lefoglalását és iskolai célokra való felhasználását ajánlotta; sőt az a hir szállongott Bécs felé, hogy ha egy pár főr jó példát mutat, az ország nagy része protestánsá lesz. A zivatar egész erővel kitört és annak villáma a kor intó szavát megérteni nem akaró, az állam iránt hálátlan, türelmetlen, ultramontán érzelmű kath. clerus fejére csapott le. Nem méltatlanul, mivel a szabadságra, egyenlőségre és függetlenségre törekvő nemzettel ellenkezett, az abszolutizmus szekerét toltta és a nemzet vagyonát (mert a főpapság olyan fényes álláshoz, gazdag javadalomhoz a magyar állam és nem a római pápa bőkezűségéből jutott) nem a nemzeti művelődés és igaz vallásosság előmozdítására; hanem középkori, clavult hatalmának felelevenítésére, a vallásos béke megzavarására és épen nem a keresztyén szeretet munkáinak ápolására fordította (tisztelt az egyes igazán tiszteletré méltó kivételeknek, itt csak a többségről van szó).¹⁸⁾

Az 1843/4. évi országgyűlésen a függőben levő vallásügyi kérdések felett a viták ujra megindultak. A horvát és káptalani követek kivételével kevesen találkoztak a vallásszabadságnak ellenzői; sőt a kath. clerus köréből is kivált egy derék, felvilágosodott férfi, Vurda kanonok (a győri káptalan követe), ki a teljes vallásszabadság elve mellett (szabad egyház a szabad államban) nyilatkozott és ezt, egy emelkedett szellemű beszédben, a hazai viszonyokra alkalmazta. Ezen bátor, a közügy érdekében tett fellépését a többi káptalani követek nagy felháborodással és óvástételekkel fogadták, s addig nem szüntek meg követársuk ellen áskálódni, míg őt küldői vissza nem hívták. A két ház többsége tehát a vallásszabadság kérdésére nézve egységre jutott és a törvényjavaslatot el is készítette¹⁹⁾; de a vegyes házasság kérdésében a kormány még egy ideig habozott²⁰⁾; végre ismételt feliratok és leiratok után a törvényt a következő alakban szentesítette (1844. nov. 12.): 1) Azoknak, kik 18 éves korukig az evang. vallásban neveltettek, vallásuk többé kérdés tárgya nem lehet. 2) A vegyes házasságokat evang. lelkészek is érvényesen köthetik meg. 3) Az 1839. márc. 15. óta ilyen módon kötött vegyes házasságok hasonlóképpen törvényesek, és ezeknek hiteles összeírásáról a törvényhatóságok gondoskodnak. 4) A r. kath. vallásból az evang. vallásra való áttérés következőleg szabályoztatik: az áttérni akaró ezen szándékát két tanu jelenlétében saját lelkésze előtt jelentse ki; négy hét múlva ezt ugyanilyen módon ismétlje; mindkét esetben az illető lelkésztől bizonyítványt kérjen, ha a lelkész ezt megtagadná, azon esetben ezen tényről a két tanu állítson ki bizonyítványt; ezután az áttérni akaró a két bizonyítványt mutassa be azon lelkésznek, kinek választására áttérni szándékozik; ezen tény után az áttérés megtörténhetik; e szabályok mellőzésével az áttérés nem törvényes; végre az áttérési esetek az illető püspökök által a hely-

¹⁸⁾ Horváth M., i. m. II. k. 272—82.; Marezali H., i. m. 408. l.

¹⁹⁾ Horváth M., i. m. II. k. 398. l.

²⁰⁾ Az 1843. jul. 5. királyi leirat azt óhajtotta, hogy a vegyes vallású jegyesek szerződéssel határozzák meg, hogy gyermekeiket melyik keresztyén vallásban fogják nevelni, és ha ilyen szerződés nem jöhetne létre, azon esetben kövesse mindenik gyermek az apa vallását. A rendek igen bölesen úgy vélekedtek, hogy a szerződésből megint csak reversalis lesz, és azt kívánták, hogy a gyermekek az apa vallását kövessék. Horváth M., i. m. II. k. 403—404.; Budapesti Szemle, 1890. évf. (Marezali H., Lonovics küldetése Rómába), 64 k. I. 26. l.

tartó tanács utján a fejedelemnek fél évenként bejelentendők²¹⁾.

E törvények nem feleltek ugyan meg a protestánsok minden kívánságának és nem orvosolták számos sérelmeiket; de a teljes vallásszabadság útját egyengették és a kath. papság hatalmaskodásának és türelmetlenségének korlátokat szabtak.

Mig a lelkiismereti szabadság érdekében a törvényhozás és megyék termeiben heves küzdelem folyt, az alatt a prot. egyház kebelében is szenvedélyes harc tört ki az uri és papi párt közt. A budai zsinat kanonait a fejedelem azért nem erősítette meg, mivel a clerus ellenezte és az elégedetlen ref. papi párt az ellen kérelmezett²²⁾. Ez ügy tehát megoldatlan maradt századunkra; sőt midőn 1801. (aug. 20.) a nyolc prot. egyházkerület közös conventje a kanonok megerősítését kérelmező két küldöttséget indított a nádorhoz és királyhoz, ezzel ellenkezőleg Sinai Miklós az összes magyar ref. papság nevében azért esedezett, hogy a zsinatvégzéseket ne szentesítse a fejedelem. A fejedelem a protestánsok sérelmeit ismételt panaszok (1803., 1804., 1806. sat.) után sem orvosolta, a zsinat végzéseit sem erősítette meg. Az egyház kebelében a szükséges rend hiánya sok bajnak vált forrásává; a fejletlenségben, a tervtelenségben csak a zsinatvégzések életbe léptetése segíthetett volna. Kivülről pedig a clerus kezére dolgozó kormány nyomása tette tühretlenné a helyzetet²³⁾. Az uri és papi párt közt a a vizsály tovább dúlt, főleg a Tiszántúli kerületben, és midőn Péchy Imre főgondnok a budai zsinat kanonai szellemében akarta a kerületet rendezni, a papi pártot annyira maga ellen ingerelte, hogy ezek ellene a fejedelemnél panaszt emeltek (1819.)²⁴⁾. Ugyanekkor az egyetemes értekezlet ujra egy küldöttséget indított Bécsbe, hogy a megszapordott vallásos sérelmek orvoslását és a budai kanonok megerősítését kérelmezze. De a papi párt most is a kanonok megerősítése ellen foglalt állást; sőt az egyházszerkezeti újítások betiltása végett is lépéseket tett. A fejedelem a kanonokat ugyan nem erősítette meg; de az újításokra vonatkozólag elég méltányosan azt rendelte, hogy azt a négy egyházkerület generalis conventje intézze el. Az e végett tartott ref. conventek (1821., 1822.) a Tiszántúli kerületben ugynevezett Péchy-féle újításokat (melyek az 1818. évi kerületi gyűlésen és consistoriumon jöttek létre; nevezetesen, hogy az egyházmegyék jobban rendeztessenek, hogy a megyegyűléseken az egyházi és világi tanácsbírák egyenlő számmal legyenek, hogy a segédgondnokok az esperesekkel együtt véggezzék az egyházak látogatását, hogy a ker. gyűlések ne csak Debrecenben tartassanak és hogy az agentialis pénztárba az e célra gyűjtött pénz haladéktalanul adják be) helyben hagyta, ezek ellen a kormányhoz folyamodóknak alkotmányellenes áskálódását helytelennek nyilvánította s a rend és fegyelem érdekében több üdvös intézkedést tett, melyek mind királyi megerősítést nyertek.²⁵⁾ Így a budai kanonokban kifejtett presbyteri rendszer, hosszas huzalkodás után, nagyjában életbe lépett az egész magyarországi ref. egyházban.

(Folytatjuk.)

²¹⁾ Az 1843/44. évi o. gyűlés III. t. c. 1—11. §; az említett o. gyűlésről Horváth M. i. m. II. k. 398—409.; Fábó, i. m. 222—35.; Marezali i. m. 408—409. l.

²²⁾ A kormány maga sem tudott határozott álláspontot foglalni. Batthányi primás attól tartott, hogy a gen. consistorium által egyesített két prot. egyház veszélyes lesz a katholicizmusra; mások meg ellenkezőleg azt hitték, hogy könnyebb lesz az egy gyeplő alatt levő nyolc egyházkerületet rendben tartani. Szerbényi Andor, Az 1791. pesti ev. ág. hitv. zsinat története (Pest, 1869.), 270—72. l.

²³⁾ Hogy milyen sok zaklatásnak voltak kitéve a protestánsok, megtetszik a fejedelemhez 1799. jul. 17. beadott kérelemből, melynek (60 lv) tartalmát közli (Banhofer), Gesch. der evang. Kirche in Ungarn (Berlin 1854), 518—32. l.

²⁴⁾ Kovács Alb., Egyházjogtan (Bpest, 1878), I. f. 220—21. l. A két prot. egyháznak 1818. volt az utolsó közös conventje, mivel a helytartótanácsnak egy rendelete az ilyen gyűlések tartását megtiltotta. Hahn Laj. A. m. országgyűlési ág. hitv. evangelicusok egyetemes gyűlései (Bpest, 1883.), 41—42. l.

²⁵⁾ Az 1821., 1822. ref. conventek jegyzőkönyvét l. Révész, Figyelmező, 1875. évf. 217—84., 321—27. 403—16., 468—76. l.

TANÜGY.

Értesítés. A tiszai ágost. ev. egyházkerület eperjesi Collegiumának jogakadémiáján az 1895-96. tanévre a beiratások f. évi szeptember 1-től 8-ig eszközölendők; az előadások pedig szeptember 9-én veszik kezdetüket. Azok az egyéves önkéntesek, akik tényleges katonai szolgálataikat f. évi szeptember hó végén fejezik be, október 1-8. napjain iratkozhatnak be. A vizsgálatok szeptember 1-től 15-ig tartanak.

Jegyzet. A jogakadémiai hallgatók vallásfelekezeti különbség nélkül részesülhetnek a Collegium kebelében fennálló tápintézet kedvezményeiben; (az erre nézve megállapított fél-évi díjak a következők: ebéd és vacsoráért 31 frt, ebédért 19 frt). Az e. e. érdemesek igényt tarthatnak a Collegium által évenként kiosztani szokott ösztöndíjakra; valamint a szegény sorsúak a jelentékeny alapítókéval rendelkező „Jogás segély-egylet” támogatására számíthatnak. Megjegyeztetik végül, hogy úgy a jogakadémiai ifjúsági-, mint a collegiumi nagy könyvtár a hallgatóság rendelkezésére fog állani. Mindennemű felvilágosításokkal szívesen szorgál

Eperjes. 1895. május havában

A jogakadémiai igazgatósága,

Az egészségügy a népiskolában s a Zih Károly könyve.*

„Ha az iskola csakugyan az életre akar előkészíteni, lehet-e fontosabb és előbbvaló tantárgya, mint az egészségügy? mondja Herbert Spencer. Paál Ferenc pedig már 1875-ben cikkezett „Iskolánk és az Egészségügyről”. Az eredmény az lett, hogy 1876. évi XIV. t. c. 42 §-a elrendelte az életmentés és egészségügy szabályainak tanítását. 1885. jan. 2-án 48761. sz. a. a tanfelügyelőknek rendeltetett s az egyházi főhatóságok pedig kérték a Dr. Széll Lajos téle „Életmentés és Egészségügy” terjesztésére. Az eredmény alig valami lett.

Az egészségügy tanítása ma is — csekély kivétellel — az oktan szokásokon, pillanatnyi szeszélyeken, dajkák s nagyanyák tanításán alapul. Pedig mennyire szükséges a torna mellé az egészségügy tanítása is, eléggé igazolja az ujoncozás, midőn 150 huszonegy éves ifju közül alig válik be 50.

Az egészségügyet tekintve: a lakosoknak legalább 10%-a megbetegszik évente.

Az egészségügy tanítását rendelő törvény, illetve rendelet ellen nagy lett a felindulás: a kormány nem tud egyebet csak tantárgyat szaporítani, nem akarja belátni a tulterhelést. A felkiáltás részben alapos volt. Legalább ezt igazolja az 1890. év márcz. 14-én 6713. sz. a. a biharmegyei tanfelügyelőséghez intézett eme rendelet: „Az Életmentés és Egészségügy a népiskolában, nem külön tantárgyként, nem külön tankönyvből, hanem az elemi iskolák legnagyobb részében a tanítás többi tantárgyaival, mint Beszédt. gy., Természetr., Természettannal kapcsolatban s olvasókönyvek alapján taníttassék.”

Ezen rendelet azt igazolja, hogy az akkori miniszter ur nem volt tisztában az egészségügy tanításának mikéntjével. Különbösen nem hirdette volna pályázatot az egészségügy megírására s nem rendelte volna el az elfogadott Széll-féle egészségügy tanítását, csak azért, hogy a későbbi rendelettel feleslegesnek nyilvánítsa azt.

Szerintem nem lehet figyelembe venni a tulterheltséget az egészségügy tanításánál, de igenis az iskolák osztott- vagy osztatlanosságát. Mert a hol osztatlan iskola van, ott a tanító nem rendelkezik elég idővel az egészségügynek az olvasókönyv s más tantárgyakhoz való kapcsolata alapján helyes módszertani feldolgozás mellett az egészségügyi ismereteknek annyira maradandóvá tételére, hogy az mintegy természetévé válják a növendékeknek.

A mai sokféle tantárgy sok tananyaga mellett nagyon kevés osztatlan iskolában tanítatik az egészségügy. Ahol tanítatik is csak névleg, maradandó eredmény nélkül. Ami nem is lehet másképp, ha csak az ismétlőiskolába is át nem vitetnék az egészségügyet.

Az egészségügy tanítására vonatkozó rendelet már azért is érdekes, mert elfeledte a

*Ez ismertetés régóta vár a közlésre, mivel lapunk mostani szük terjedelme az aktuális közlendő sokasága miatt nem engedte meg az előbbi közzétételt. De itt is áll hogy „jobb későn, mint — soha”

Melléklet az „Órálló” 57-ik számához

90-ik évben kiadott állami tantervben felvenni, illetve megjelölni — akár külön, akár a hivatkozott tantárgyak kapcsolatában — az egészségügy tananyagát.

A tiszáninneni ev. ref. egyh. ker. iskolai számára készített új tanterv szerzője pedig részben ellentétbe jön a fenti miniszteri rendelettel, mert kihagyván a beszéd- értelmi gyakorlatot, mintegy azt igazolja, hogy a beszéd ért. gyakorlat alapján az egészségügy tanítása nem célravezető. Ne feledjük, hogy minden tantárgynak külön-külön meg van a maga feladata s épen azért nem lehet egyiket a másikhoz kapcsolni a teljes eredmény kockázatát nélkül. Az olvasókönyvnek is elég az értelem, nyelv, helyesírás stb. fejlesztése. Ha pedig annyira óhajtunk mindent az olvasókönyv szerűjére hányni, akkor öltson testet a Emericzy eszméje: szám, mértan, rajz és ének kivételével mindent tanítsunk az olvasókönyv alapján.

Az egészségügy eredményes tanítása, példaadás, szoktatás, a gyermekek által könnyen érthető, a legszükségesebb egészségügyi elveket magába foglaló kézikönyv alapján történhetik.

A mi a példaadást és szoktatást illeti, ezek a tanító, szülők s az iskola fentartó kötelességei. Avagy a példaadás, szoktatásnál nincsenek-e hiányok? pl. a hol 100-on felül vannak a gyermekek egy tanteremben; a hol padozatlan az iskola, kevés vagy kis ablakkal, ahol üritőhelyek sincsenek a gyermekek részére; ahol a kut, üritőhely, iskola takarításáért a tanítónak kell szenvednie, mert hát régen másképpen volt s mégis megvoltak — ott kié a felelőség? Míg a példaadás, szoktatás akadályai a nevezetteknek meglesznek: nem érünk teljes célt az egészségügy bármimódoni tanításával.

Szerintem keveset ér az iskola szellemi kitűnősége az egészségügy fejlődés akadályozása mellett.

Az itt elmondottakat szülte bennem a Zih Károly „Népszerű Egészségügy” a melyről általánosságban szólva csak jót mondhatok; mert a legszükségesebb egészségügyi elveket könnyen érthető, jó magyaros előadásban, a népeletről felhozott példákkal tárgyalja.

Részletezve a 32 lapos „Népszerű Egészségügy”, meg kell jegyeznem, hogy a könyv tartóssága céljából nem vagyok megelégedve a papír finomságával s a füzet helyett köve szeretném; mert egy egészségügyi könyvvel nem csak az iskolai használatra, de az iskolából kikerülve, házi használatra is számítani kell. A mi az árt illeti: 18 krban elég magasnak találom.

A tartalomról szólva a 4-ik lap 2-ik kezdése helyett más alapon kívánám meggyőzni a gyermeket az élete s egészsége fentartásának szükségéről; mert hát azt a gyermek azt a gyermek is jól tudja, hogy nem minden ember hasznos, sőt ártalmas, veszélyes, terhes tagja is van a társadalomnak.

Bár ismeretes a gyermek előtt az emberi szervezet a beszéd ért., term. r. alapján, mindazonáltal — az alaposság céljából — az egészségügy tanítását az emberit szervezet és életfolyamatának rövid, könnyen érthető ismertetésével kezdeném meg, a mi e füzet feldolgozásából itélve, szerzőnek könnyen menne. Az egészségügy könnyebb megértése végett egy táplálkozás, mozgás, érzés, beszédszerveit feltűntető bonctani kép nyomása is kívánatos lenne. Nemcsak azért, mert így könnyebben meglehet győzni a gyermeket a vizivégé nem léteiről, hanem azért is, mert ezen kép alapján könnyebben érthetőbb leendő az egészséges test s ennek fentartására szolgáló eszközök. A szerző ugyan azt mondhatja, hogy a kívánatos anatómiai képnek meg kell lenni minden iskolában. Ugy de ennek ellenkezőjéről — egy kis széttekintés után — azonnal meggyőződhetünk.

A levegőnél igen helyesen van összevonva a lakás, szellőztetés, de nincs ismertetés adva a friss, tiszta levegőről. A levegő mozgását említi szerző, de nem emlékezik meg a szélről, esőről, mint a levegő tisztító eszközeiről, az Isten jószágának tanujeleiről. Feledve van a léghuzam is, melynek veszélyességét ismerni mulhatlanul szükséges. Igaz, hogy az itt említettek a természetben jönnek elő, de hát nem célszerű-e az ismétlés mindannyiszor, ahányszor lehetséges? lévén az ismétlés a tudás anyja.

Az evésnél célszerű lett volna felemlíteni

az emberi test alkotó elemeit, a melynek nyomán könnyű lenne megértetni a különféle táplálék szükségét.

Miért szükséges az evés? Mi lesz az eledelel? miért kell vérnek lenni? mimódon történik az emésztés? ezek hiányoznak, pedig enélkül nem fogja tudni a gyermek, hogy azok az egyes szervek megélhetésének eszközei.

Miért nincs adva az egészséges eledel fogalma? a mérges növények s gombák felsorolva miért nincsenek? Ilyen tárgyakkal sohasem árt a többszöri ismétlés.

Evés után rögtön erős munkát végezni... stb.; jégcsapot szopogatni... stb., nem helyes, illetve veszélyes. De miért? A gyermeket, sőt a felnőttest is mindenről meg kell győzni, különben célt tévesztünk. Éppen így hiányzik a a meggyőző ok az „alvás” 1-ső kikezdés utolsó pontjánál; a „mértékletesség” 1-ső kikezdés 2 ik pontjánál.

A vérmérgezésnél feledve lón a különféle mérgezés s a mérgezés felismerése, a mérgezetekbeli bánásmód.

A betegekkel bánásmódnál felemlítendő volna — a levegő beszennyezése s a ragály elleni védelem céljából — a betegek s halottak látogatása, virasztások.

Példával igazolandó az orvos iránti bizalom, mely hogy erősbbödjék; a beteget korán s nemcsak egyszer kell orvossal láttatni; nem pedig a rossz szokás szerint, csak akkor, midőn már a laikus is felismerte a halál jeleit s ekkor is csak azért, mert részben félnek a büntetéstől, részben kikerülni akarják a mások itéletét s megszólását.

Teljesen hiányzik a füzetből a vérzés, sebek, ficzamodásnál követendő eljárás, pedig ezen balesetek elég gyakran ismétlődnek a mindennapi életben s a tudatlanság, kétségbeeséssel párosulva, nem ritkán veszélyesek is.

A mi a felosztást illeti: a bevezetés után kezdeném az egészségügy tanítását egy anatómiai kép alapján szemléltetve. Azután megtartanám a füzetben adott sorrendet 18. a lapon a IX-ik számig. Ezután venném a XIII, XII, IX, XI. szám alattiakat az itt adott sorrendben. A XI-ik szám után felvenném a feledésbe ment érzékszervek gondozását s azokat illető káros befolyást. Ez után venném az életmentési kísérletek szakaszát s ide tenném át a X-ik szám alatti Vérmérgezés. Ehhez kapcsolnám a mérgezésről megjegyzetteket. A többi e szakaszban felsoroltakat csak helyeselni tudom.

A tartalom-változtatást azért hozom ajánlatba; mert — szerintem így egymásból folyóbb kapcsolatosabb leendő az adott tananyag.

Tekintve, hogy a mai könyvgyártási korban — bár mindenki az egészségügyet tartja legfőbb kincsnek — csak 5, e szakba vágó gyermekek, illetve felnőtteknek szánt művet ismernek; az itt ismertett füzetkét addig is ajánlhatom bármelyik iskolában használatra, avagy ifjúsági és népkönyvtáraknak, míg a II-ik kiadásnál az általam jelzett s elfogadandó észrevételek pótoltnak!!

Diosd Endre.

UJDONSÁGOK.

A királyné Ischlben. Ischl, július 24. Erzsébet királyné öfelsége ma ideérkezett. Királyi férje a pályaházban fogadta és meglátva a királynőt, szívélyes üdvözet után örömeinek adott kifejezést, hogy oly kitűnő színben látja viszont a felséges asszonyt.

Debrecen a millenniumon. Debrecenből írják a lapoknak: Szűkebb körű bizottság foglalkozott tegnap azzal, hogy miképp vegyen részt Debrecen városa az ezredéves kiállításon. A bizottságban, melynek elnöke Simonffy Imre királyi tanácsos, polgármester volt, az elnök bemutatta a kiállítási igazgatótól beküldött munka-egyezményt a debreceni múlt századbeli vásár diórámájának elkészítésére vonatkozólag. Az egyezmény szerint Pataky László festő 4000 forintot kap a vásári jelenet elkészítéséért. A munka legkésőbb 1896. április 15-ig átadandó a kiállítás igazgatóságának. A város másik festményt is készített a kiállításra. Történelmi képet festet a város multjából, még pedig azt a jelenetet, amikor 1890-ik évi szeptember 12-én a magyar királyt először üdvözlí, mint koronás királyt, hű debreceni népe, a város falai között. Fölötte érdekes és tanulságos látványos lesz a város állat- és mezőgazdasági

kiállítás. Kiállított a város 16 tenyészmént s ezenkívül remek díszszerszámokkal ellátva azt az öt mént azzal a gyönyörű hintóval, amelyen ezelőtt öt esztendővel a király bevonult Debrecenbe. Azonkívül bemutatnak egy darab Hortobágyot; 16 Nóniusz csikót, amelyre négy csikós fog felügyelni. Lesz ezenkívül szarvasmarha- és juhnyáj-kiállítás. Gazdag lesz a mézőgazdasági kiállítás, amely fényképekben fogja bemutatni Debrecen városa 17 négyszögmezt-föld határának mezőgazdaságilag művelt területét. Mindezeket statisztikai adatok magyarázzák bővebben. A kiállítás rendezésére Szüts Mihály, gazdasági tanintézet igazgatót és Váczy Jánost, a debreceni gazdasági egyesület elnökét kéri föl a város. A mezőgazdasági kiállítás rendezése 2000 forintba kerül.

Rangjától megfosztott főhadnagy. A m. kir. első honvédkerület becsületügyi bizottsága Szemnez Emil tartalékos főhadnagyt rangvesztésre ítélte. A becsületügyi bizottság ítélete szóról-szóra így hangzik: *»Határozat.* A magyar királyi első honvédkerületben a főtisztek és hadapródok számára alakított becsületügyi bizottság Szemnez Emil magyar királyi 18. honvédelmi bizottságban tartalékos főhadnagy ellen felhozott ama vád folytán, hogy az illetékes bíróság által jogérvényesen királysértésért 8 havi államfogházra és hivatalvesztésre ítéltetett, az 1895. július hónap 8-án megtartott végtárgyalás után következőleg határozott: Vádlott Szemnez Emil tartalékos főhadnagy azért, mert az illetékes bíróság által jogérvényesen királysértésben bűnösnek mondatott ki és egy évi hivatalvesztés mellett 8 havi államfogházra ítéltetett: rangfokozatában meg nem hagyható. Budapest, 1895. július hónap 8-án. Szász Ágost hadnagy, Toronyi Béla főhadnagy, Hunke Lajos százados, Rutich József őrnagy, Szlávay Béla alezredes, Valentics Dániel ezredes, a becsületügyi bizottság elnöke. A másolat hitelesül. Budapest, 1895. júl. hónap 19-én. Kovács Sebestyén Béla, őrnagyhadjbíró.

Egy község romlása. Kovácsvágás, zemplénmegyei község ref. lelkesztől, Bíró Jánostól a következő levelet kaptuk: Tekintetes Szerkesztő úr! Engedelmelemmel egy szomorú eseményt hozok tudomására, becses lapja tisztelt olvasóközönségének, hogy a röviden vázolt szomorú eseményt olvasva, áldják a Gondviselést azok, kiket szerencsésebb helyekre rendelt a végzet. Kovácsvágás község és határa, folyó hó 20-án iszonyu rombolásnak volt színhelye. A hegyek közé ékelt község, alig van esztendő, hogy elkerülhetné a községet körülvevő hegyekről alátóduló árvízveszélyt, amikor 30 vagy 40 cm. magasságban hömpölyög a csúnya sárga iszapos víz községünk közepén végig, ez már csaknem megszokott, de mindenesetre említést érdemlő szomorú esemény. Azonban a folyó hó 20-iki az ilyen gyakoriaknál sokkal szomorubb, a lakosságot valóban kétségbeesztő szomorú esemény volt: ugyanis délutáni egy órakor, hirtelen sötét, nehéz, komor felhők vonták be a láthatárt s csakhamar megeredt a zápor, egy teljes óra hosszig szakadatlan sebességgel, galambtojás nagyságu sőt néha nagyobb jéggel vegyesen ömlött. Az utcákon egy méter magasságban zuhogott végig az árvíz. Az udvarokon gerendáknak és egyéb épületrészeknek összerakott fákat, a víz apadásakor, az utcákon keresztbe akadva, vagy a réteken szedték össze; a legtöbbet szomszédhatárokból is elsodort. A markokba rakott életneműt, sőt a kereszteteket is sok helyen elvitte. Az utcában levő veteményeket úgy elseperte, hogy nyomát se látni annak, hogy miféle vetemény volt ott. A hegyoldalakra ültetett krumplit, földestől lemosta a völgyekbe. A réteket teljesen beiszapolta, sőt sok helyen örökre használhatatlanná tette, a ráhordott és összetorlasztott kötömeg miatt. A még lábón álló buzákat összetörte és a magot kicsépelte. A lakosság a nagy munkaidőben a mezőn volt s midőn a hirtelen jövő zivatar megrohanta, nagyrésze keresztet alá húzódva várta a vihar csillapulását csakis akkor térhetek hajlékaikba, mikor a vihar csillapultával a víz leapadt. Igen sokan szomorú dolgokat szemléltek háziaknál; a laposabb helyen fekvő házak tele voltak vízzel, azokba a bent levő tárgyakat össze-visszadőlve találták a vízben, sőt három ház teljesen össze is dult. Némelyik gazdának százakra menő kára van a folyó hó 20-diki zivatar rongálása miatt.

Meghívó. A sárospataki ev. ref. egyházi

énekkar 1895. évi július hó 28-án, az énekkar zászlója javára Sárospatakon, a »Kosuth kertben zártkörű nyári táncmulatságot rendez, melyre kívül címzett urat és b. családját tisztelettel meghívja a rendezőség. Belépti díj: Személyjegy 1 korona, családjegy 2 korona. Kezdeté délután 3 órakor. Felülvezetések köszönettel fogadtatnak s hírlapilag nyugtáztatnak. Kedvezőtlen idő esetén a táncmulatság a következő vasárnap tartatik meg.

Uj tüzérségi főfelügyelő A hadsereg rendeleti közlönyének e hó 23-án megjelent száma közli, hogy Ludvig Károly lovag altábornagy, tüzérségi főfelügyelő nyugdíjba helyeztetett és Kropatschek Alfréd lovag altábornagy kineveztetett tüzérségi főfelügyelővé.

Negyvenkét munkás halála. A szent-lőrinc-nasici vasúti hid építésénél alkalmazott munkások közül, mint a Pécsi Napló írja, majd mindennap elpusztul egy két ember. A levegősűrítő-gép ugyanis rosszul működik. Ennek az a következménye, hogy a caisson-ban dolgozó munkások, amikor a szabad levegőre kijönnek, összerogynak, orrukon-szájukon elered a vér s a gyöngébbek rövid idő alatt elpusztulnak. Az építés megkezdése óta ilyen módon már negyvenkét munkás pusztult el. Az építés vezetői ellen nagy a felháborodás.

Sülyedő város. Ijesztő katasztrófa érte a napokban Brűx csehországi várost. A vasutcsóban földomlás következtében a házak hirtelen sülyedni kezdtek, órási rémületet keltve a lakosság közt, amely a hatóság még idejekorán kiköltöztetett. A rémület annál nagyobb volt, mivel a katasztrófa következtében a gázvezetékek elpusztult s teljes sötétség borult a városra. Azonkívül az eső is egyre esett. Eddig tízenyolc ház dült össze, három pedig teljesen elsülyedt. Mivel még több ház is repedések látszanak, az egész városrészt elzárták. Embereket eddig, azt hiszik, nem esett áldozatul a katasztrófának, bár az elsülyedt házak több lakója — eddig tíz hiányzik — eltűnt. Az elsülyedt utca az Anna-tárna fölött épült s ez a körülmény is elősegítette a katasztrófát. A lakosok kára meghaladja a két milliót.

A katasztrófáról újabb a következő távirati tudósítások érkeztek:

A szálloda közelében 15 méter mély nyílás van, melyben több ház omlott egymásba és egymás fölé. Ide voltak fektetve a vasúti vezeték csövei is, melyek teljesen elpusztultak. Őrszemek jelentik, hogy ismét fölrepedések képződnek, melyek újabb vesztélyt fenyegetnek. A még meglévő házakból már kiköltözködtek, a butorokat azonban még nem szállították el.

A délelőtt megkezdett mentési munkálato- kat, tekintettel a fenyegető veszélyre, a hatóság rendelkezésére bszüntették, délután azonban ismét folytatták a mentést, melynél a derék tűzoltók valódi halálmegevetéssel segédkeznek. Minthogy az elsülyedt házak ajtain behatolni nem lehet, az ajtókat és ablakokat ki kellett feszíteni. Brűx, Teplitz, Bux-Bielin és Komotau tűzoltói segédkeznek a butorok kihordásánál.

A pályaudvar két oldalán, valamint a közeli utcákban lévő házak megrepedeztek. A legmodernebb stílusban épült házak füstös falai látszanak csak ki a földből. A veszélyeztetett utcák bejáratát dragonyosok őrzik.

A katasztrófa által okozott kárt több mint két millióra becsülik. A katasztrófa által sújtottak felségélyezésére bizottság alakult. A 71 éves Siegel Ferencz, a hasonló szálloda tulajdonosa, aki betegen feküdt a katasztrófa által okozott rémület következtében meghalt.

Gneist halála. Gneist, a híres jogtanár és a Victoria-liceum megalkotója, hosszas szenvedés után meghalt.

Gneist Frigyes Rudolf Henrik a legnagyobb német jogászok és politikusok egyike volt. Ugy, mint tudós és theoretikus, kivívta magának a jogtudomány minden terén a külföld elismerését is. Legnagyobb érdeme az esküdszéki intéstuciónak behozatala, amely oly rövid idő alatt egészen népszerűvé vált. Hasonló elismerést aratott hatalmas műveivel, a melyek az angol állam- és jogtudomány egyes vitás kérdéseit végleg eldöntötték. Alig van a jogtudomány olyan tere, ahol ne hatott volna termékenyítőleg az ő szelleme. Nekünk magyaroknak kivált azért érdekes, mert nem egy nagy emberünk az ő tanítványainak sokadalmából került ki. A szerencsétlen végű Grünwald

Béla, aki az Apponyi-párt közigazgatási inspirátora volt, politikai elveinek magvát Gneist katedrjáról nyerte. Gneist céljaiban konzervatív, eszközeiben liberális volt és legfőbb jogi elve volt az állam keretében érvényesíteni az egyént. Bár németül hirdette elveit, ő maga inkább ideális világpolgár volt.

Gneist Frigyes Rudolf Henrik 1816. aug. 13-án született Berlinben, ott végezte iskoláit, 1838-ban promoveálták és magántanár lett, a nélkül, hogy praktizált volna. Nagy utazásokat tett, majdnem egész Európát bejárta. 1844-ben rendkívüli tanárnak nevezték ki, 1849-ben pedig kiadta epochális művét: Az esküdszéki intéstmény fejlesztése Németországban. Főműve: A mai angol alkotmány és közigazgatási jog, melyhez több speciális részleteket tárgyaló apróbb fejtegetés csatlakozott.

Gneist mint politikus a nemzeti liberális párthoz tartozott. 1858-ban tagja lett a porosz képviselőháznak, később az észak-német szövetség államtanácsának. Nagy parlamenti harcoknál kitűnt éles látása és nagy energiája, melylyel a liberális oppozíciót törekvéseiben támogatta. — Élete utolsó eseménye volt, hogy a báró Hirsch és Törökország között felmerült vitás ügyben őt választották békebíróknak. Hazája benne a német jogtudomány fejedelmét gázsolja.

A szocialisták ellen. Mióta az internacionális szocialisták zászlójukra kiírták a hazafiatlanságot, a józan és hazafias munkások állást foglaltak a nemzetközi izgatók ellen. Most vasárnapra négy nagy gyűlést hívtak egybe a hazafias demokraták, amelyeknek egyedül tárgya a szocialista izgatások ellen való fellépésnek megbeszélése lesz. A gyűléseket Óbudán és a Damjanich-utcai Nemzeti kertben tartják meg.

Zemplénmegyei szenzációk. *Megyaszon* amiatt, hogy a főszolgabíró egyik párt bírójelöltjét nem akarta kandidálni s az egyik, őt tetlegességgel fenyegető választót kidobta: a felbujtott lakosság ostrom alá fogta a főszolgabíró s kövekkel, dorongokkal támadt a csendőrségre, mely fegyverét használta s három ember meghalt, egy pedig megsebesült. Alispán, vizsgálóbíró most a helyszínen nyomoznak. — *Lukára*, a Szemere Miklós verse által híressé tett bodrogközi községbe Budapestről ládába csomagolva, bebalzsamozva egy lukai illetőségű, rossz életre tévedt leány hulláját küldte valaki.

Mibe kerül a parlamentarizmus Franciaországban? A parlamentarizmus tudvalevőleg nagyon drága dolog a világon mindenütt, de bizonyára sehol sem kerül annyiba, mint Franciaországban. A Figaro az egyik utolsó évi állami költségvetésből a következő elég tekintélyes numerusokkal ismerteti a franciaországi parlamentarizmus drágaságát. Az összes kiadások 7,371,720 frankot képviselnek, amely összegből 5,328,000 frank esik az elnök és a háznagyok fizetésére és a képviselők napidíjaira, 809,000 frank a tisztviselői kar fizetésére, 35,000 frank a lakbérre. Egy-egy ülészak végén pedig közel 70,000 frankra megy a tisztviselők ramunerációja. A többi költségek a következőképpen oszlanak meg: Posta-távíró 9997 frank, orvosi szolgálat; 12,000 frank, irodai kellékek: 65,000 frank, nyomtatványok: 530,000 frank, nyilvános plakátok: 12,700 frank, előfizetés a hivatalos lapra minden egyes képviselő részére: 26,220 frank, egyes ujságcsomagok megvásárlása: 1200 frank, fűtés: 42,000 frank, világítás: 115,332 frank, lámpatisztítás: 1929 frank, teremszolgák ruházata: 26,000 frank, a parlamenti palota és a belső berendezések fentartása: 213,000 frank, az elnökválasztó kongresszus költségei: 13,144 frank, az ülések jegyzőkönyvének kihordása: 4773 frank, a billard fentartása 60 frank, a toilettekabin fentartása: 1522 frank, kölni víz: 1448 frank, tükrök és a könyvtár fentartása: 25,000 frank, gyufa: 1798 frank. Ez a legutolsó tétel hihetetlenül kicsinynek hangzik az előtt, aki ismeri Franciaország kincstári gyufáit. Legalább huszra kell rárántani, amíg egy meggyulad.

A csőd vége. Eveken át folyt az a nagy csőd, amit az egykor dúsgazdag és nagy szerepet játszó Möriz Pál ellen rendeltek el. Fordultak elő benne váratlan dolgok és szenzáció számba menő határozatok, amik Möriz Pált azután nyilatkozatokra bírták. Hát ennek a

hosszu ideig taró csődnek most már vége szakadt. Az adós és a hitelezők között egyezség jött létre, amelynek következtében a nagy váradi törvényszék tegnap délelőtt beszüntette a csődöt.

Nők az egyetemen. Az angol királyné már aláírta a szabadalomlevelet, mely a durhami egyetemet felruházta azon joggal, hogy a teológiai fakultás kivételével az egyetemen minden fakultás összes egyetemi fokozatát nők is elnyerhessék.

Radna-Borberek (Beszterce-Naszódvármegye) Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület fürdője. A legszebb vidéken fenyvesek közt fekszik. Körülötte az Ünökő, a gyopáros Korongyos, Kreesunyel, Omuluj, Klaj hegyek. Nem messze a történelmi nevezetességű borgói és radnai szorosok. Fekvése a legfenségesebb. A völgy, hol a fürdőtelep van, öserdők örökzöldjével csodás szépségű. Bukovina-felé kapuja a híres Ördögszoros a Bálint és Gábor szirttel és tovább sötét és bízár szirttömegek mindenhol. A völgy-, bükk- és fenyves erdőkből ozonos levegő terjed szét a hűs patakok édes moraja zug felénk. Vize kitűnő vasas savanyu víz. Vastartalma 10° C. Hasonmása a hírneves karlsbrunni, charlottenbrunni és krynicai vizeknek. Orvosi értéke felülmulja ezeket. Vérszegényeknek páratlan hatása. Kolozsvártól-Beszterceig vasuton. Besztercétől kocsin lehet ide jutni (6 frt.) Szobák ára mérsékelt. Az E. K. E. vendéglőjében 80 krtól 1 frt 70 krig kaphatók kényelmes berendezésű szobák. Gyógydíj 1 frt. Koszt: ebéd (4 tál étel) 80 kr, vacsora 50 kr. — Meleg fürdő 35 kr, hideg fürdő 10 kr. A fürdő forrás vize Széchenyi forrás név alatt van forgalomba hozva. A magas fekvés, a gyönyörű erdős környezet, a pompás hegyi utak, a fenyvesek kigőzölgésétől fűszeres, friss, tiszta levegő, a kitűnő víz, az érdekes kiránduló helyek: a legelső klimatikus gyógyítóhelyé tették e fürdőt. Fürdőidőszak kezdete jul. 1., vége szept. 5. Kérdezőkódoknak kimerítő felvilágosítással szolgál az E. K. E. főtittkári hivatala Kolozsvárt, (Jókai-utca 11. szám), vagy a radna-borbereki osztály elnöksége Ó-Radnán. A nyári idő alatt naponta közlekedő postajárat. Kolozsvár, 1895. jun. hó. Telefon 76. AZ ELNÖKSÉG.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Vaszary, Steiner, Hornig és a Vatikán. A »P. H.« közlése szerint Vaszary hercegprímás a pápai széknél lépéseket tett az iránt, hogy a kat. egyház érdekeinek lehető megóvása végett a római katolikus tanítóknak engedessék meg az anyakönyvvezetői tiszt elvállalása. A congregatio s. inquis. ezt állítólag, éppen a kat. egyház érdekeinek megóvása végett meg is engedte volna, de a pápa, Rampolla kíváncságra, Steiner és Hornig püspökök információja folytán ez engedélyt állítólag megsemmisítette. A »Magyar Állam« pedig a legdühösebb rohammal ment neki Vaszarynak, kit e szempontból valósággal kibécéztett. Most a »P. N.« ez ügyben a következőket írja:

»Steiner Fülöp ellenprimásnak közlönye, a Magyar Állam, ismét minősíthetetlen rágalmakkal és szidalmakkal támadja meg Esztergom bíboros főpapját. Szitkait és gyanúsításait azért szórja, hogy fedezze velük egy kellemetlen, de immár tovább el nem titkolható beismerését: kénytelen ugyanis bevallani, hogy Steiner és Hornig püspökök Magyarország hercegprímását a Vatikánnal denunciózták.

A hecckáplánok ujsága tehát bevallja, hogy akadtak magyar főpapok, akik a hercegprímás részéről informált püspökök és Szerzetek Kongregációjától a jobban informálandó pápához magához felebbeztek. Ime, a denunciók világos beismerése. Ime, nyilvános demonstrálása annak, hogy a hierarchikus tekintélyvel nyugvó katolikus egyházban a rágalmaszoktól sem irtózó, fegyvelembontó forradalom szelleme dul s hogy Rómában a Rampolla-féle irány magyar-ellenes fanatizmusa ezt a forradalmat támogatja és bátorítja.

A hercegprímás ügyet sem vetve ezekre a gyalázatos fondorlatokra, nyugodtan halad tovább a maga útján, hiven esküjéhez, amelylyel az Isten oltára előtt megfogadta, hogy egyházához és hazájához egyforma szilárdsággal fog ragaszkodni. A Steiner Fülöp lapjának rágalmaival szemben, mint egyik lapársunk írja, hivatkodik lelkiismeretére, amely approbálja az ő magatartását. A szentlelkű főpap egyebet mit is tehetne? A durva támadások, amelyekkel szellemét és jellemét a magyar katolicizmus állítólagos szóvivői illetik, nem is az ő haragját költethik fel. De, igenis, megbotránkoztatják a magyar katolikusok tulnyomó többségét, azt, amely az egyház és a haza közt ellentéteket nem ismer s a pillanatnyi differenciáknak nem kiélesítésére, hanem elsimitására törekszik.

A »P. Lloyd« tudósítója előtt a hercegprímás valótlannak mondja a »M. Á.« közléseit.

A Vatikán s az egyházpolitika. A Vatikánban nyert újabb információkra vonatkozólag érdekes világosítást nyer ez az újabb konfliktus a »Riforma« című olasz lap egy rövid közleménye folytán. E lap ugyanis, amely mindig jól van értesülve a vatikáni eseményekről, a következőket írja:

Gróf Zichy Nándor, a magyarországi liberális inágnások ismert vezére, az utóbbi napokban Rómában időzött, ahol hosszabb ideig értekezett Rampolla bíborossal, sőt a pápa is kihallgatáson fogadta. A beszélgetés tárgya volt a magyar egyházpolitikai harc és az antiszemitizmus. A Vatikán mérsékletet ajánlott volna a zsidókkal szemben, hanem elismerte a katolikusok jogát, hogy káros zsidó belolyások ellen védekezzenek. Ami a magyarországi egyházpolitikai harcot illeti, a püspökök utasítást kaptak volna, mindent kerülni kell, ami nehézségeket idézne elő a polgári hatóságokkal való érintkezés közben. Hogy a polgári házasságnak a katolikusoknál enyhébb alakja legyen, gondoskodni fognak arról, hogy a polgári eljárást az egyházi házasság megelőzze.

A Neue Freue Presse e hó 23. esti kiadásában a következőket írja: A Riforma-nak azon jelentése, hogy Zichy Nándor gróf minap Rómában időzött és a pápával s Rampolla bíbornokkal konferált, mint értesülünk, nem felel meg a valóságnak. Zichy Nándor nem volt Rómában. Ellenben tény az, hogy a magyar egyházpolitika utóbbi időben beható megfontolás tárgyává tétetett a Vatikánban. Mig e pápa, a Vaszary primástól nyert információk értelmében, a magyar püspöki karnak az akarta ajánlani, hogy ismerjék el a polgári házasságot fait accomplinek, addig Rampolla bíbornok a tavaszszal Rómában időzött Steiner, székesfehérvári püspök inranzigns nézetét követi és azt óhajtja, hogy a magyar klerus minden erejéből küzdjön a törvény végrehajtása ellen. Ezen ellentétes vatikáni áramlatok, amelyek hiven visszatükrözik a magyarországi magas klerus körében uralkodó nézeteltérést, azzal a következménnyel járnak, hogy az ez ügyben a Vatikán részéről várt nyilatkozat elmarad. Az a nézet uralkodik, hogy Samassa, egri érsek és Sclauh bíronok a primás nézetét osztja, mig Steiner püspökön kívül még Hornig veszprémi püspök is ellenszegül e felfogásnak. Ez a két püspök az ő papságának valószínűleg azt az utasítást fogja adni, hogy a hatóságoknak a házassági törvények végrehajtása körül minél több nehézséget okozzon és hangsúlyozza továbbra is, hogy a polgári házasság által a házasság szentsége meg van támadva. Amellett az említett püspökök abban a meggyőződésben is vannak, hogy az államhatalomban nincs meg sem a hatalom, sem a szándék a törvények végrehajtása ellen irányuló ellenszegülés megtorlására, büntetésére.

Nemzetiségek kongresszusa Budapest. A Tribuna — e hó 23. megjelent száma a lap élén felhívást tesz közzé az aug. 10-ére Budapestre egybehívott nemzetiségi kongresszusban való részvételre. A felhívás aláírta román részről Mangra Vazul Adráról, Petrovits György dr. ügyvéd Lugosról, szláv részről Mudron Pál T.-Szt. Mártonból, Daxner Sámuel dr. ügyvéd Tiszolcáról, szerb részről Joksimovits Miklós, a Branik szerkesztője és Gavrilá Emil dr., a Zasztava szerkesztője. — Három nappal e kongresszus után megnyílik Brüsszelben az interparlamentáris kongresszus, amelyen a román szóvivők föl fogják panasolni, hogy a nemzetiségeket elnyomják Magyarországon.

A protestánsok és az egyházpolitikai törvények. A napilapok közlése szerint Miskolcon az összes protestáns püspökök augusztus hatodikán értekezletet tartanak, melynek tárgya az lesz, hogy a protestáns lelkészek milyen magatartást tanusítsanak az egyházpolitikai törvényjavaslatok életbeléptetésébe alkamából. Értesülésünk szerint e kérdésben Budapestben és Miskolcon már két előzetes tanácskozás volt.

Külföld.

Bulgária. A Sztambulov temetéséről s a mesterségesen folizgatott csöcselék ellene táplált, valósággal állatias gyűlöletéről a következőket írja a »Pesti Napló« levelezője:

Táviratban már elmondtam, hogy hihetetlen brutalitással bánt el a csöcselék a Rakovszki-utcában a külföldi hatalmak képviselőivel akkor, amikor Sztambulov temetésén Petkov el akarta mondani gyászbeszédét.

A bántalmazott konzulok a nép brutalitása után rögtön elhagyták a menetet, kivéve a román konzult, ki a templomig elkíserte a koporsót. Az angol ügyvivő azonnal Sztóilov miniszterelnökhöz ment s a két államférfi között nagyon heves jelenet fejlődött ki. Az angol ügyvivő elégtételt követelt a miniszterelnöktől a temetésen történt brutálításokért. Az erősebb kifejezéseket, amelyeket első felindulásában használt, később visszavonta.

Erélyes föllépésének az lett a következtése, hogy másnap Nacsevics külügyminiszter az angol kon ulátus épületében fölkereste s a kormány nevében bocsánatot kért tőle a temetésen történt sajnálatraméltó eseményekért.

Az osztrák-magyar konzulátus a temetési botrányok ügyében jegyzéket intézett a külügyminisztériumhoz.

A diplomácia általában nincs megelégedve a kormány utólagos mentegetőzésével, mert látja, hogy az óvóintézkedések nem voltak elég komolyak. A diplomácia hangulata az, hogy ne utólagosan mentegetődjék a kormány, hanem gondoskodjék arról, hogy rend legyen.

Egy pár nagyon érdekes részletet írhatok még a temetésről magáról, amelyeket a szigoruan alkalmazott távirati cenzura miatt nem küldhettem el.

Egy ilyen részlet az, hogy a halottaskocsi, amelyen Sztambulovot utolsó útjára vitték, magának a városnak tulajdona.

Közvetlen a temetés előtt a rendőrfőnök figyelmeztette a halottas háznál összegyűlt diplomatakat, hogy a kocsi kerekeiben a csavarok egészen meg vannak lazítva. Utánanézték a dolognak s látták, hogy a csavarok csakugyan lazák. Azonnal kovácsot hívtak s megerősítették a csavarokat. A csavarok meglazításának az lett volna a célja, hogy a koporsó utközben kiboruljon a kocsiból. Erről az aljas kísérletről utálattal és megvetéssel beszél az egész város.

A templomnál ismétlődtek azok a botrányok, melyek Petkov beszéde alatt történtek. Erre a papság, a metropolita kivételével, eltávozott. A metropolita egyedül kísérte ki a temetőbe a koporsót.

Az oroszán-hídnál azt kísérlette meg a tömeg, hogy a vízbe dobja a koporsót. A rendőrség azonban megakadályozta a kegyeletnek és gyásznak illeten megnyilvánulását.

A temetőben a csöcselék leköpdöste a koporsót és a sirt. A sirhalom mellett most folyton katonai őrizet áll, mert félnek, hogy szertedulják a halott államférfi felett a hantot. A nép olyanformán beszélt, hogy kiássák Sztambulov holttestét a sirtól s a kutyákkal etetik meg.

Nemcsak a város, de az egész ország konsternálva volt a hallatlan brutálítások után. Az üzletek panganak s még nem igen tud senki felocsudni a kábultságból, amibe minden jóra való embert ejtett az a vadállati bánásmód, amelyben a bolgár csöcselék részesítette a legnagyobb bolgár holttestét.

A Szvoboda jelenti, hogy Petkov vette át a szabadelvű párt vezetését. Azt hiszik azonban, hogy a párt Sztambulov nélkül nem maradhat meg és valószínűleg egyesülni fog a Radoszlavov-frakcióval. A Szvoboda egyuttal közli Sztambulov egy folyamodványát, amelyet májusban a külföldi utlevelének kiadása végett a fejedelemhez intézett. A lap ez alkalomból újra hevesen megtámadja a kormányt. A hangulat Szófiában a temetés óta némileg csillapult, de a politikai helyzet még mindig nagyon komoly. A vizsgálatot erélyesen folytatják. Annyi most már bizonyos, hogy Georgievnek és Tufekcsievnek is része volt a gyilkosságban.

Az angol választások. London, jul. 22. (Délután 4 órakor.) Eddig megválasztott 356 unionista, 111 liberális, 7 parnellista, 53 anti-parnellista és 2 munkáspárti. Az unionisták 85 kerületet és a liberálisok 18 kerületet hódítottak. Legújabb jelentés szerint Salisbury többsége 134 szavazat.

A pápa és a társadalmi kérdés. Róma, jul. 23. Az »Osservatore Romano« közli a pápának jul. 10-én a belga papsághoz a szociális kérdésben intézett levelét, mely »permoti

nos praecipua" szavakkal kezdődik. A levélben a pápa mindenképp előtt a katolikusok egyetértésnek szükségességét hangsúlyozza. A pápa felszólítja a püspököket, hogy tartsanak kongresszust amaz eszközök megbeszélése végett, melyek az egyetértést lehetővé teszik. A pápa továbbá felhívja a püspököket, hogy tartózkodjanak nyilvános polemiáktól és felszólítja a katolikusokat, hogy a szocializmus üzelmeivel szemben erélyes ellentállást tanúsítsanak. Persze Ausztriában szívesen kacérkodik az u. n. »Keresztyén-szocializmussal.«

Róma, jul. 23. A Corriere jelentése szerint XIII. Leo pápa az összes katolikus udvaroknál tiltakozott a szeptember huszadiki olasz nemzeti ünnep ellen. — A most szabadságon levő vatikáni követekszept. 20-ára okvetlenül visszatérnek Rómába.

Legujabbak. Ausztriában a végleges miniszteriumot valószínűleg Badeni gróf alakítja meg, mérsékelt szláv és német koalícióval. — Belgiumban az ultramontán iskolai törvényjavaslat folytán mindinkább terjed a monarchia-ellenes áramlat. Bulgáriából ellentétes hírek érkeznek. Egyik tudósítás szerint Ferdinand ellen a forradalmi mozgalmak erősödnek, másik szerint Oroszország elismeri Ferdinándot.

KÖZGAZDASÁG.

Angol szövetkezetek eredményei. A huddersfieldi kongresszus. — A 27-ik volt az, melyre az angol szövetkezetek szokásuk szerint Pünkösöd másod napján Huddersfieldben összegyűltek. Összegyűltek azért, hogy újból lássák egymást és az új eredményekből új erőt merítsenek a munkára.

Ezek a kongresszusokon az egyes szövetkezeti kiküldöttek száma meghaladta az ezeret. Aki egyszer részt vett ezeken a kongresszusokon, az soha sem fogja feledni azt a buzgalmat, kitartást és igaz lelkesülést, melylyel ezek az emberek részt tudnak venni a tárgyalásokon. Mily okosan és mily megfelelő módon adnak kifejezést véleményüknek. A szemlélő érzi, hogy ezen nép legjobbjai közt van, mely a parlamentek anyját szülte.

Külsőleg az utolsó kongresszus épen olyan volt, mint a többi. Isteni tisztelettel kezdődött. Volt kiállítás, hangverseny stb. A dolog derekát az egyes előadások képezték, melyek méltón sorakoztak az előző évekéhez. Legérdekesebb volt M'Innes beszéde, mely azokkal a módokkal foglalkozott, miként lehetne a mezőgazdaság bajain a szövetkezés áldásaival segíteni. Természetesen az angol viszonyokat tartja szem előtt. Nem is lehet másként. De épen ezért fejtegetései reánk nézve kevés gyakorlati értékkel bírnak. Nézete az, hogy a fogyasztó szövetkezetek segíthetnek gazdatagjaikon úgy, ha termékeiket illő áron megvásárolják s azok fejében ellátják őket a szükséges iparkészítményekkel. Ami jó lehet, de miután nálunk a fogyasztó szövetkezetek a falusi nép körében kifejlődve nincsenek, ennek a tervnek hasznosításáról alig lehet szó.

Érdekesek azonban azok az adatok, melyek a szövetkezetek fejlődését mutatják s utalnak arra az óriás haladásra, melyet az angolok a rochdalei takácsok első sikerei óta tettek. Az eredmények szédítően nagyok.

1893-ban volt 1655 szövetkezet, 1.298.587 tag, 50.434.305 eladások, haszon 4.678.014 font, részvények értéke 14.556.960 font.

1894-ben volt 1674 szövetkezet, 1.343.518 tag, 49.985.065 eladások, haszon 4.911.299 font, részvények értéke 15.006.663 font.

Az eladásoknál mutatkozó apadás onnan van, hogy két szövetkezet, melyek 1893-ban a kimutatásokra felvették 1894-ben kimaradt. A legkiemelkedőbb vonás a tagok óriás száma, mely pár év alatt eléri a másfél milliót. A forgalom, ami pénzünkben kifejezve több mint egy milliárd korona értékű. A haszon ennek épen tizedrésze, azonban még mindig körülbelül száz millió korona. Ezért fáradni és dolgozni talán mégis csak méltó volt.

A fogyasztási raktárokon kívül van a szövetkezeteknek biztosító intézete is, tűz ellen s az ember életére, amelynek állása a következő.

Biztosítva volt 1893. 35.150 font, 72.46.383 font érték.

Biztosítva volt 1894. 49.325 font, 8.060.817 font érték.

Ezen az összegek a fogyasztási ágba el-

értékhez mérve nagyon szerények ugyan, de épen nem mondhatók jelentéktelennek s fokozatos elmélkedésük mutatja, hogy az alap, melyen az intézet áll, egészséges, csak idő kell, hogy gyarapodjék és nagyra nőjön.

Az újságkiadó szövetkezet mérlege a következő számokat mutatja.

1893. heti eladás 41.000 példány, tőke 9023 font, tartalék 3465 font st.

1894. heti eladás 41.000 példány, tőke 9513 font, tartalék 3666 font st.

A termelő szövetkezetek száma 120, tőkéjük 537.859 font. Az eladott áruk értéke 976.880 font, haszon 50.080 font. A miből kitűnik, hogy a szövetkezetek ezen fajtánál, a melyek ketségkivül a legnagyobb akadályokkal küzdenek, az eredmény máris számba vehető.

A nagyban eladó vagyis központi szövetkezetek anyagi helyzetére elég jellemző világot vet az a körülmény, hogy ezek egyike, a manchesteri, legutóbb félre tett pénzeiből 500 ezer fontot az az öt millió arany forintot, helyezhetett el a kamatozó értékpapírokba, házainak és egyéb ingatlanainak értéke mintegy tíz millió frt.

Ezenkívül a szövetkezetek központja nagyon figyelemre méltó munkát végez, tagjainak nevelése körül. E célból könyveket, röpiratokat ad ki, felolvasásokat tartat, arra törekszik, hogy a szövetkezetek könyvtárakat és olvasó szobákat alapítsanak. Igyekszik hivatet szerezni, a szövetkezés ügyének, képviseli azt a közéletben és parlament előtt.

Az egész szövetkezeti hálózat tervezete a következő. Elsők a helyi szövetkezetek, melyek fölött, a manchesteri és glasgowi nagyban bevásárló, illetőleg eladó szövetkezetek állanak azzal a hivatással, hogy a helyi szövetkezeteket a szükségessé ellássák.

Ezen üzleti központok mellett nem szabad megfeledkeznünk a központi szövetkezeti hivatalról, melynek székhelye szintén Manchester s amely a szövetkezeti mozgalomnak szellemi vezetője. Vezetőikára ez időszerint J. C. Gray. Azok a törekvések, s azok az eredmények, melyek ezen a téren Angliában találkoznak, mind azt mutatják, hogy a szövetkezeti mozgalom, mélyen gyökeret vert az angol nép életében s ezt nemcsak, az alsó néposztályok anyagi jólétének egyik tényezője gyanánt tekintik, hanem a polgári nevelés egyik nélkülözhetetlen részének is.

Egy szövetkezet mint mintakép. A »Société du familistère de Guise« egy óriási arányainál, mint célszerű berendezésénél és eredménydus működésénél fogva a termelő szövetkezetek mintaképe. Ebben a szövetkezetben az igazgatóktól le a legutolsó munkásig, mindegyik nemcsak szövetkezeti tag, hanem tulajdonostárs is. A szövetkezetnek öntödéje van, nagyban gyárt konyhafelszereléseket, vállal fűtési berendezéseket és előállít mindennemű butorokat. Ennek a szövetkezeti óriásnak a legutóbb tartott közgyűlésén előterjesztett mérleg szerint a lefolyt évben 4.014.000 frank üzleti forgalma volt, 162.851 frank tiszta haszonnal. A tagok vagy tőkével, vagy munkával vesznek részt a szövetkezetben. A 4.600.000 frank részvénytőke utáni 5% osztalékon felül a részvényesek osztalék fejében 14.283 frankot, a munkások pedig az évközben élvezett 2.126.000 frank munkabérré felülfizetésül 181.653 frankot kaptak, ami az élvezett munkabér 9% -ának felel meg. A tiszta haszon negyedrészt a szellemi munkások, ugymint igazgatók, tervezők, mérnökök stb. kapták. A szövetkezet tiszta vagyona 11 millió frank vagyis több, mint kétszer annyi, mint az alaptőke. Ime egy szövetkezet, amelyben mindenki az öt megillető jogok és anyagi előnyök élvezetében van. A tőke megkapja a maga osztalékát; a szellemi munka megvan fizetve, a munkás munkájának jól megérdemelt gyümölcsét aratja. »Szövetkezés.«

Sertésvásár Szerbiában. Belgrád, jul. 20. A kormány ma törvényjavaslatot terjesztett a szkuptsina elé, melylyel koncessziót kér egy szerb részvénytársaság számára belgrádi sertésvásár és vágóhid felállítására céljából. A társaság alaptőkéje másfél millió frank. A kormány ingyen óriási területet enged át a társaságnak Belgrád közelében, adó- és vámmentességet engedélyez neki. Az új piacnak nyilván az a célja, hogy Kőbányával versenyezzen. A törvény megokolásában az áll, hogy Magyarországon mindig leküzdhetetlen akadályokat gördítenek a szerb sertéskereskedés elé s a kormány ennél fogva kénytelen oly intézkedéseket tenni, melyekkel a szerbiai sertéskereskedést Magyarországtól függetlenné teheti.

Ha nálunk hasonló intézkedéseket, nagy kereskedelmi vállalatok számára állami kedvezményeket tesznek: ezeket az állítólag agrár, valóban reakciónarus sajtó a merkantilizmus dédelgetésének nevezi.

H I R D E T É S E K.

Van utánzott „Tokaji Cognac“!

Nagyon olcsó ugyan, de oly rossz, hogy a legkisebb összeget sem éri meg!

Különbönb könnyen felismerhető, mert:

1. nem az egyedüli és csakis Tokajban létező „Első Tokaji Cognacgyárból“ származik,
2. a palaczkok czimkéje ezen Tokaj város czimerével nincs ellátva, mely

bejegyzett védjegye
az „Első Tokaji Cognacgyárnak“
Tokajban.

A Tokaji Cognac tehát csakis akkor valódi, ha Tokaj város czimerével van ellátva, jelölül annak, hogy az „Első Tokaji Cognacgyárból, Tokajban“ származik, mely 1893—1894. évben, mint hiteles közjegyzői okirat bizonyítja, könyvei szerint

725,130 liter bort dolgozott fel.

Fenti eredeti Tokaji Cognac kapható: minden nagyobb fűszer- és csemege-kereskedésben, gyógyszerárakban, továbbá minden jobb vendéglő és kávéházban.